

natuurtafereelen en merkwaardigste monumenten alle bekoring.

Ook nu haastte een ieder zich om, alvorens het landschap met een blik te verwaardigen, een flinken voorraad souvenirs in te slaan en weldra was het gansche gezelschap voorzien van portretten van Wellington, van brochés met miniatuurkanonnen, van geluk-aanbrengende hoefijzers en van tal van andere belangwekkende voorwerpen.

De aankomst van den tram gaf het straatje vóór de koffiehuisen een levendigen aanblik. Uit twee der cafés, welke de lang niet bescheiden namen dragen van „Café Petit Paris” en „A la Cour d'Angleterre”, kwamen mannen en vrouwen toegesnel, om luidkeels — in het engelsch nog wel — hun bier, koffie en „cramique”, een speciaal belgisch krentenbrood, aan te prijzen. Zoowel de wijze van reclame, alsmede het gehalte der ververschingen, schenen mij al zeer weinig in overeenstemming met de klinkende namen der etablissementen. Verderop echter waren de deftige restaurants en tea-rooms. Daar bestond zelfs gelegenheid tot het bespreken van een tafel voor het diner....

Alvorens aan mijn verlangen toe te geven en naar willekeur te dolen langs de velden en wegen, zonder aan een bepaald „programma” te zijn gebonden, wilde ik den traditioneelen rondgang over het terrein medemaken en volgde dus een groep Engelschen en Duitschers — de laatsten voor het meerendeel met verrekijkers van buitengemeen groote afmeting gewapend — naar het panoramagebouw. Mijne verwachtingen, die uit den aard der zaak uiterst laag waren gespannen, werden bij het aanschouwen van het kolosale doek, hetwelk eene realistische voorstelling geeft van den veldslag, verre overtroffen. Staande in het midden van de ruime hal, op de plek, waar in werkelijkheid de majestueuze leeuw de vlakte van Mont St. Jean beheerscht, heeft men een duidelijk overzicht op het voortreffelijk nagebootste oorlogsterrein.

Men ziet vooreerst, tusschen het geboomte

verscholen, het Kasteel van Hougemont. Het engelsche leger onder Wellington heeft daar stelling genomen. De linkervleugel wordt geleid door Picton, de rechter door Hill, terwijl de Prins van Oranje is belast met de aanvoering van het centrum waaraan de Hollanders en Belgen zijn toegevoegd.

Aan de andere zijde staan de Duitschers onder Bülow's commando. Van heinde en ver komen de legerscharen opmarcheeren, één kleurige, deinende massa. Willoos wordt de dichte menschenhaag voortgestuwd, dooden en gewonden onder haar geweldigen voet vertredend. De bondgenooten dringen steeds voorwaarts, een breeden, halven cirkel vormend.

Daar recht tegenover strijden de Franschen. Als een vervaarlijke vloedgolf komen zij nader, storten ze neer, om steeds opnieuw te worden teruggedreven. De doodstrijd der garde is wanhopig. Het is de flikkering van bajonetten en sabels in een vormloozen menschenhoop.

En ginds, ter linkerzijde van de hoeve „La Belle Alliance”, nadert Napoleon, een kleine, nietige figuur, op den schimmel gezeten. Gehuld in zijnen grijzen mantel, de driekanthoed diep in het hoofd, staart hij roerloos over de vlakte. De avondzon belicht vaag het onstuimige landschap en de rossige vlammen van de brandende hoeven en schuren in het verschiet doen den horizon als een dreigende vuurgloed laaien....

Ongetwijfeld is dit schouwspel indrukwekkend. En hoe gruwelijk de realiteit der uitbeelding ook wezen moge, de heimelijke bekoring, die er van uitgaat, houdt u gedurig omvat. Trouwens, bij de opstelling der legerscharen heeft men de historische documenten nauwkeurig geraadpleegd; elk grof effektbejag is zorgvuldig vermeden en de kleuren, hoewel zeer levendig, zijn geen-zins schel of grillig. Daar waar de schilderkunst in realistische kracht is te kort geschoten, heeft men met behulp van wassen beelden, de gewenschte groepeerings ver-kregen.